

Global Business Research Congress (GBRC), May 24-25, 2017, Istanbul, Turkey

DETERMINATION OF WORKPLACE STRESSORS OF THE HEALTHCARE SERVICES STAFF

DOI: 10.17261/Pressacademia.2017.653

PAP- GBRC-V.3-2017(79)-p.752-754

Gul Ozlem Yüdirim¹, Gulseren Keskin², Elif Aktekin³, Sureyya Gumussoy⁴

¹Ege University Atatürk Health Care Vocational School, Bornova/İzmir, Türkiye. gulozlem@yahoo.com

²Ege University Atatürk Health Care Vocational School, Bornova/İzmir, Türkiye. gulseren.keskin@ege.edu.tr

³Ege University Atatürk Health Care Vocational School, Bornova/İzmir, Türkiye. elif_aktekin@hotmail.com

⁴Ege University Atatürk Health Care Vocational School, Bornova/İzmir, Türkiye. sureyya.gumussoy@ege.edu.tr

To cite this document

Yıldırım, G. O., G. Keskin, E. Aktekin, S. Gumussoy (2017). Health services workers determination of the workplace stresses. PressAcademia Procedia (PAP), V.3.,p.752-754.

Permament link to this document: <http://doi.org/10.17261/Pressacademia.2017.653>

Copyright: Published by PressAcademia and limited licenced re-use rights only.

ABSTRACT

This study was planned as descriptive of the purpose of detecting stressors caused by working environment of human resources working in the operating rooms. The data were collected between September-October 2016. The sample of the study consisted of 150 health personnel (doctors, nurses, technicians and technicians) working in the surgical departments and operating theaters. The average age of the health personnel participating in the study was 33.94 ± 8.37 . 37% are nurses, 14.5% are physicians, 31.2% have been working for 6-10 years; 16.8% have a chronic disease. (39%), working in an artificial light environment and inadequate number of assistant personnel (37%), working as a stress source (49%), lack of rewarding (39% , 6) inadequacy of salary and supplementary payments, and the least stressful factor (12.1%) was the inadequacy of the knowledge level of the team. Positive work environment should be established in closed units such as the operating room.

Keywords: Workplace stressors, health management, healthcare personnel, operating room environment, stress sources

JEL Codes: I10, I12, M12

SAĞLIK HİZMETLERİ ÇALIŞANLARININ İŞ ORTAMINA İLİŞKİN STRESÖRLERİNİN SAPTANMASI

ÖZET

Bu çalışma, ameliyathanelerde çalışan insan kaynaklarının çalışma ortamından kaynaklanan stres kaynaklarının belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Veriler Eylül-Ekim 2016 tarihleri arasında araştırma için hazırlanan anket formu ile toplanmıştır. Çalışmanın örneklemini cerrahi birimlerde çalışan 150 sağlık personeli (doktor, hemşire, teknisyen ve teknisyen) oluşturmuştur. Çalışmaya katılan sağlık personelinin yaş ortalaması 33.94 ± 8.37 idi. % 37'si hemşire, % 14.5 'i doktor ve, % 31.2' si 6-10 yıldır çalışıyordu; % 16.8'inin kronik bir hastalığı vardı. ameliyathane ortamındaki en önemli stres kaynağı olarak (%49) kapalı ortamda çalışmak, (%41) ödüllendirme eksikliği, (%39,2) klimatize ortamda çalışmak, (%39) yapay ışık ortamında çalışmak ve yardımcı personel sayısının yetersizliği, (%37,6) maaş ve ek ödemelerin yetersizliği, en az strese yol açan etmen ise (%12,1) ekibin bilgi düzeyinin yetersizliği olarak saptanmıştır. Ameliyathane gibi kapalı ünitelerde pozitif bir çalışma ortamının oluşturulması sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık yönetimi, sağlık çalışanları, sağlık personeli, sağlık yönetimi, ameliyathane

JEL Kodları: I10, I12, M12

1. GİRİŞ

Cerrahi birim ve ameliyathanelerde çalışan insan iş gücü kaynakları; bedensel, ruhsal ve sosyolojik durumları ve çalışma ortamının fiziki yapıları açısından incelenmektedir. Bu alanlar multidisipliner araştırmalarla verimlilik ve potansiyel durum geliştirme çalışmalarının yapıldığı dinamik ve kritik bir alandır. Sağlık bakım ve tedavi hizmetlerinin yönetiminde istenen hedeflere ulaşılmasında “stres” önemli bir faktördür. Stres ve stresörler tıbbi girişim süreçlerini, yönetsel süreçlerdeki insan kaynağı performans düzeyini ve çalışanların bedensel-ruhsal sağlıklarını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu çalışma, cerrahi bir birim olan ameliyathanelerde çalışan insan kaynaklarının iş ortamından kaynaklanan stresörlerin ortaya konulması amacı ile tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

İş ortamında işe övgü zorunlu ekipman kullanımı, teknolojik araç gereçler sağlık ve güvenlik tehlike unsurlarını barındırır. Tüm profesyonel çalışma alanları ve ortamı çalışanların iş ortamına ait stres algılarını doğrudan etkiler. Bu tehlike unsurları tüm çalışanlarda bedensel ve ruhsal sağlık açısından etkileyebilen mesleğe bağlı tükenmişlik, hastalıklar ve iş kazaları riskini beraberinde getirmektedir. Dünyanın oldukça büyük bir bölümünde iş kazaları açısından en riskli sektörlerden biri; sağlık hizmeti sunumunda görev alan sağlık çalışanları “yüksek risk altında çalışanlar” olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan bu risk; hastane ortamındaki ağır çalışma koşulları, günümüzde uygulanan sağlık sosyal sigorta kapsamı değişimleri, ve hizmetlerin satın alınma yöntemi kullanılarak karşılanması, performansa bağlı çalışma, çok daha yoğun olan iş yükünün daha az bir sürede ve daha az bir personelle yaptırılması gibi yöntemler tüm çalışma hayatını ve sağlık çalışanlarını zorlamaktadır (Davas, 2015). Hastanelerde çalışanların tümü, özellikle bakım vermek üzere uyarlanmış yoğun bakım, yenidoğan, kemoterapi üniteleri, yanık üniteleri ve cerrahi birimler, fiziksel, psikososyal, kimyasal, biyolojik, biyomekanik, elektrik, radyoaktivite ve çevresel tehlike unsurları ile direkt olarak karşı karşıya kalırlar ve hatta maruziyet yaşarlar. Çalışma hayatındaki koşulların ağırlaşması ve beraberinde kötüleşen koşullar nedeniyle de “iş stresi” olgusuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Herhangi bir ortamda bulunan stresör veya artmış uyaran baskısı çalışanlar üzerinde öncelikle burn-out sendromu yani tükenen bireyler olarak sonuçlanmaktadır. Bitme tükenme tablosuna gelen hekim, hemşire, teknisyen, tekniker, temizlik personeli ve bunların tümünün, beden ve ruh sağlıkları bozularak iş verimi düşmekte ve sunulan hizmet kalitesi değişmektedir. Belki de tüm bunların en kötü sonucu olarak, hastaların tedavileri sürecinde, tıbbi hata yapma olasılığı en sık olarak artmaktadır. Çalışanların verimlerinin azalmasında stres önemli ve olumsuz bir rol oynayarak “meslek hastalıklarına” da neden olmaktadır. Hastanelerde kullanılan yüksek donanım ve teknolojiyi gerektiren ekipmanların çeşitliliği sağlık ve güvenlik konularında farklı birtakım sorunların gelişimine yol açmaktadır (Aravacık, 2014). Stres altında çalışmak sağlık çalışanlarının verimini azaltmaktadır. Yapılan bir çalışmaya göre hastane çalışanları arasında, artan iş yükü ve ağır sorumluluk, ortak stres kaynağı olarak kabul edilmektedir (Piquette ve ark. 2009).

3. VERİ VE YÖNTEM

Araştırma için hazırlanan anket formu Eylül-Ekim 2016 tarihleri arasında uygulanmıştır. Çalışmanın örneklemini, ameliyathanelerde çalışan 150 sağlık personeli (doktor, hemşire, tekniker ve teknisyen) oluşturmuştur. Araştırmanın katılımcılarına çalışma protokolü açıklanmış, yazılı bilgilendirilmiş onamları ve kurum izinleri alınmıştır. Ameliyathane ortamında stres oluşturabileceği düşünülen konular literatürden yararlanılarak yarı yapılandırılmış ve sınıflandırılmış beşli Likert tipi bir anket formu oluşturularak toplanmıştır. Veriler yüz yüze görüşme yönetimi kullanılarak araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Veriler SPSS 15.0 for Windows paket programı ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar %95’lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmaya katılan sağlık personelinin yaş ortalaması 33.94 ± 8.37 ’dir. ve kilo ortalamaları sırasıyla 169.56 ± 8.81 ; 69.42 ± 13.47 ’dir. %34.1’i lisans programı ve, %13.3’ü doktora mezundur; %65.3’ü evli, %30.6’sı çocuk sahibidir, %37’si hemşire, %14.5’i hekim, %14.5’i teknisyen, %25.4’ü tekniker, %4.6’sı asistan, %4’ü öğretim üyesidir; %31.2’si kurumlarında 6-10 yıldır çalışmaktadır; %30.6’sı sigara kullandığını, %10.4’ü kısmen kullandığını, %5.2’si bıraktığını, %53.8’i kullanmadığını bildirmiştir; %58.4’ü alkol kullanmadığını, %19.7’si kullandığını, %21.4’ü kısmen kullandığını, %0.6’sı bıraktığını beyan etmiştir; %16.8’inin kronik bir hastalığı vardır. Ameliyathane çalışanlarına göre ameliyathane ortamındaki en önemli stres kaynağı olarak (%49) kapalı ortamda çalışmak, (%41) ödüllendirme eksikliği, (%39,2) klimatize ortamda çalışmak, (%39) yapay ışık ortamında çalışmak ve yardımcı personel sayısının yetersizliği, (%37,6) maaş ve ek ödemelerin yetersizliği, en az strese yol açan etmen ise (%12,1) ekibin bilgi düzeyinin yetersizliği olarak saptanmıştır.

Ülkemizdeki klinik çalışmalar gözden geçirildiğinde, sağlık profesyonellerinin özellikle kritik birimlerde çalışan hemşireler ile yapılmış iş stresi ve onun etkileri açısından irdelenmiş yayınların çoğunlukla tanımlayıcı (Sabuncu ve ark., 1999), iş doyumuna ilişkin (Dede, 2007; Engin, 1999; Gürsoy ve ark., 2003; Kanan ve ark., 1993; Özbayır ve ark., 1999. Vara, 1999; Yıldız ve Kanan, 2005), ve burn-out (Özbayır ve ark., 1999, Özbayır ve ark., 2006, Aydın R, Kutlu Y 2001) ile ilgili konularda yoğunlaştığı bildirilmiştir. Çalışma ortamına ait stresörlerin ortaya konulması açısından yapılan tanımlayıcı çalışmalara ek

olarak hemşirelerde iş, çalışma ortamının yarattığı veya oluşturduğu stresörlerin bireylerde ki ruh sağlığına olan etkilerinin incelendiği ilgili araştırmalar da (Yılmaz ve ark., 2003, Altıntoprak AE, 2008) görülmüştür. Özbayır (1996) derlemesinde, "Ameliyathane hemşirelerinde görülen meslek hastalıkları"nın, stresin, iş yerinde verimi düşürdüğünü belirtmiştir. Özgür ve ark. (2004) ameliyathane ve yoğun bakım hemşirelerinin ruhsal belirti düzeylerinin, ruhsal hastalık düzeyinde olmadığını bildirmişlerdir. İş kaynaklı stres ise iş yapma sırasındaki aktivitelerden kaynaklanan ve çalışanların çoğunluğunca kabul edilen stresörlerce oluşan strestir. Literatürde sağlık çalışanları ile sağlık çalışanı olmayanların stres düzeylerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada sağlık çalışanlarındaki iş riski algısı, ilaç kullanımı, a tipi kişilik özellikleri, günlük işlerden kaynaklanan stresin diğer mesleklere oranla daha fazla olduğu saptanmıştır (Dong ZL et al. 2008). Bizim çalışmamıza alınan sağlık çalışanlarının tamamı ameliyathane ortamında çalışan, hemşire (%37), tekniker (%25,4), hekim (%14,5), teknisyen (%14,5), asistan hekim (%4,6), öğretim üyelerinden (%4) oluşmaktadır. Ameliyathane hemşirelerinde psikolojik stresin araştırıldığı bir çalışmada majör stres kaynakları olarak kişiler arasındaki anlaşmazlık, yönetsel konular, yeterli ekipmanın olmaması ve artmış iş yükü olarak belirtilmektedir (Santamaria N. And O'Sullivan S. 1998). Stres altında çalışmak sağlık çalışanlarının verimini azaltmaktadır. Yapılan bir çalışmaya göre: hastane çalışanları arasında; artan iş yükü ve ağır sorumluluk, ortak stres kaynağı olarak kabul edilmektedir (Piquette D et al 2009). Ancak ülkemizde, ameliyathane ve yoğun bakım hemşirelerinin çalışma ortamından kaynaklanan stresörlerin incelendiği araştırmalara rastlanmamıştır.

5. SONUÇ

İnsanoğlu için iş hayatı ve çalışmak en temel uğraşdır. Ancak özellikle sağlık çalışanları açısından pek çok tehlike ve risk içermektedir. Sağlık personelinin verimli çalışmasını ve sağlığını engelleyebilecek risk ve stresörlerin yönetilmesi sadece sağlık profesyonellerinin değil, toplumun her açıdan istedik iyilik düzeyine ulaşabilmesine olanak sağlayacaktır. Sağlık profesyonellerinin bedensel ve ruh sağlıkları desteklenerek, çalışma hayatına olan bağlılıkları ve verimlilikleri artırılabilir. Ameliyathanelerde çalışan iş gücü kaynaklarında baskı oluşturan stresörlere karşı farkındalıkları artırılmalıdır. Ameliyathane gibi kapalı birimlerde pozitif iş ortamı oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Davas, A., (2015). Sağlık çalışanlarının sağlığı ile ilgili sorunlar: Meslek hastalıkları ve iş kazaları. Ege Üniversitesi III. Cerrahi Günleri Sunumları.
- Aravacı Dündar, E., (2014). Sağlık hizmetleri bakımından iş sağlığı ve güvenliği. Occupational Health And Safety In Health Services. Adli Bilimciler Derneği 1. Ulusal Sağlık Hukuku Kongresi 1-4 Mayıs. Marmaris.
- Piquette, D., Reeves, S., LeBlanc, VR. (2009). Stressful intensive care unit medical crises: How individual responses impact on team performance. Crit Care Med. Apr;37(4):1251-5, doi: 10.1097/CCM.0b013e31819c1496.
- Özbayır, T. (1996). Ameliyathane hemşirelerinde görülen meslek hastalıkları. I. Ulusal Ameliyathane Hemşireliği Sempozyumu Bildiri Kitabı, 26- 27 Eylül, İzmir, p.145- 148.
- Özbayır, T., Demir, F., Candan, Y. ve ark. (2006). Ameliyathane hemşirelerinin tükenmişliğinin incelenmesi. Hemşirelik Forumu, vol.2, p. 18-25.
- Özgür, G., Yıldırım, S., Aktaş, N. (2008). Bir üniversite hastanesinin ameliyathane ve yoğun bakım hemşirelerinde ruhsal durum değerlendirmesi. Cumhuriyet Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, vol.12, no:2.
- Yılmaz, S., Hacıhasanoğlu, R., Çiçek, Z. (2006) Hemşirelerin genel ruhsal durumlarının incelenmesi. Sted, vol. 15, no.6, p. 92- 97.
- Altıntoprak AE, Karabilgin S, Çetin Ö, Kitapçıoğlu G, Çelikkol A.(2008). Hemşirelerin iş ortamlarındaki stres kaynakları; depresyon, anksiyete ve yaşam kalitesi düzeyleri: Yoğun bakım ve yataklı birimlerde hizmet veren hemşireler arasında yapılan bir karşılaştırma çalışması. Türkiye'de Psikiyatri,vol.10, no. 9-17.
- Chrousos, GP. (2009).Nat. Rev. Endocrinol. Vol. 5,p. 374–381; published online 2 June 2009; doi:10.1038/nrendo.2009.106
- Dong, ZL., Zhi WS., Za Zhi YB. (2008). Investigation on job stress of pediatricians and nurses working in pediatric department. Zhonghua lao dong wei sheng zhi ye bing za zhi= Zhonghua laodong weisheng zhiyebing zazhi= Chinese journal of industrial hygiene and occupational diseases. Sep;26(9):529-32.
- Santamaria N, O'Sullivan S Stress in perioperative nursing: sources, frequency and correlations to personality factors. Collegian. 1998 Jul;5(3):10-5.
- Aydın R, Kutlu Y (2001) Hemşirelerde iş doyumu ve kişilerarası çatışma eğilimi ile ilgili değişkenler ve iş doyumunun çatışma eğilimi ile olan ilişkisini belirleme. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 5(2): 37- 45.